

KPI-brief

เกาะสนามงานสัมมนา

No. 7-65

สัมมนาเวทีสาธารณะ

“รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ”

ตอนที่ 3

รัฐธรรมนูญอังกฤษ

: โครงสร้าง ที่มา หลักการสำคัญและความเป็นพลวัต

วิทยากรได้เริ่มต้นโดยอธิบายถึงการปรากฏขึ้นของรัฐธรรมนูญอังกฤษ ซึ่งอาจจะแตกต่างจากรัฐธรรมนูญของประเทศอื่น ๆ เพราะอังกฤษไม่ได้มีช่วง ‘การสถาปนารัฐธรรมนูญที่ชัดเจน’ รัฐธรรมนูญอังกฤษเกิดจากการตกผลึกของประวัติศาสตร์ทางการเมือง คำวินิจฉัยของศาล การรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน และเพื่อความกระชับและเข้าใจง่าย จึงได้แบ่งการอธิบายออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนศตวรรษที่ 20 และช่วงศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

วันเวลา : วันศุกร์ที่ 7 มกราคม 2565 เวลา 13.30 – 16.00 น.

สถานที่ : ผ่าน Facebook live IWF สถาบันพระปกเกล้า

จัดโดย : สำนักวัฒนธรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า

วิทยากร : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย

ผู้สรุป : นายจิราวุฒิ จิตจักร

เจ้าหน้าที่โครงการ : สำนักวัฒนธรรมเพื่อประชาธิปไตย

ผู้ออกแบบ : นายรัชชดล รัตนวิเชียร

สถาบันพระปกเกล้า

www.kpi.ac.th

ความเป็นมาของ รัฐธรรมนูญอังกฤษ

ช่วงก่อนศตวรรษที่ 20

เอกสารชิ้นสำคัญของรัฐธรรมนูญอังกฤษนั้นมีชื่อเรียกว่า **'แมกนาคาร์ตา'** มีจุดเริ่มต้นในช่วง ค.ศ. 1215 โดยพระเจ้าจอห์นกษัตริย์ที่ปกครองประเทศตามอำเภอใจในหลายเรื่อง เช่น การเก็บภาษี การส่งลงโทษ การละเมิดจารีตประเพณี จนทำให้เกิดความขัดแย้งกับขุนนางและศาสนจักร นำไปสู่การที่พระเจ้าจอห์นต้องลงนามในกฎบัตรแมกนาคาร์ตา **นี้ ใจความสำคัญของเอกสารชิ้นดังกล่าว คือ เสรีชนจะถูกจับกุมคุมขังไม่ได้ยกเว้นโดยการตัดสินตามกฎหมาย การจัดเก็บภาษีของกษัตริย์ต้องได้รับความยินยอมจากรัฐสภา** จะเห็นได้ว่า "มหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา" นี้ได้วางหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล โครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างกษัตริย์และสถาบันทางการเมือง และที่สำคัญที่สุด คือ **การวางหลักนิติธรรม (Rule of Law)**

จนกระทั่งช่วงศตวรรษที่ 17 ความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่สงครามกลางเมือง ซึ่งเรียกว่า **"การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์"** จบลงด้วยความพ่ายแพ้ของฝ่ายกษัตริย์ และนำไปสู่กฎหมายว่าด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานของพลเมือง (Bill of Rights) ค.ศ. 1689 และคำประกาศสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐสภา ซึ่งเอกสารทั้งสองนั้นก็ได้อำศัยหลักการเดียวกับมหากฎบัตรแมกนาคาร์ตานั้นเอง ภายหลังอังกฤษได้มีการสถาปนาหลักการสำคัญเพื่อวางโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคงไว้ซึ่งสถาบันกษัตริย์ เช่น หลักการอำนาจสูงสุดของรัฐสภา ห้ามกษัตริย์แทรกแซงภารกิจของสมาชิกรัฐสภา สมาชิกรัฐสภาต้องมาจากการเลือกตั้ง ห้ามมิให้จัดเก็บภาษีโดยปราศจากความยินยอม ความเป็นอิสระของศาล การสืบราชสันตติวงศ์ เป็นต้น

ศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบัน

ประเทศอังกฤษมีความเคลื่อนไหวหลายครั้งจนทำให้รัฐธรรมนูญมีความชัดเจนขึ้น เช่น

ความน่าสนใจของรัฐธรรมนูญประเทศอังกฤษ

คำกล่าวที่ว่าประเทศอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องนัก จากความเป็นมาของรัฐธรรมนูญอังกฤษทำให้เราได้ทราบว่า ประเทศอังกฤษมีกฎเกณฑ์ เนื้อหาว่าด้วยการก่อตั้งสถาบันทางการเมือง การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง หรือกฎหมายที่ว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของพลเมือง ค.ศ. 1689 เพียงแค่กฎเกณฑ์ลายลักษณ์อักษรเหล่านี้ไม่ได้ถูกรวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ธรรมชาติของรัฐธรรมนูญอังกฤษนั้นเกิดขึ้นมาจากกฎเกณฑ์ลายลักษณ์อักษรที่กระจัดกระจายของกฎหมายฉบับต่าง ๆ รวมไปถึงคำตัดสินของศาลซึ่งมีผลผูกพันกับสถาบันทางการเมืองและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเรียกว่า **“คอมมอนลอว์ (Common Law)”** ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน รวมไปถึงข้อเขียนทางวิชาการซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง สิ่งเหล่านี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญเชิงเนื้อหาถือว่าได้ โดยสามารถแบ่งลักษณะต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญอังกฤษได้ดังนี้

- **กฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร** เป็นกฎเกณฑ์ที่มาจากการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร มีวัตถุประสงค์ในการกำกับระบบการเมืองการปกครอง ถือได้ว่ากฎเกณฑ์หรือกฎหมายเหล่านี้เป็นรัฐธรรมนูญ เช่น กฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กฎหมายว่าด้วยการกักขังจำคุกโดยศาล กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกฎหมายลำดับรองซึ่งออกโดยฝ่ายบริหารเพื่อให้การปฏิบัติงานทำได้อย่างเป็นรูปธรรม
- **คอมมอนลอว์ (Common Law)** เป็นกฎเกณฑ์ลายลักษณ์อักษรที่ถูกสร้างขึ้นโดยองค์กรตุลาการผ่านคำวินิจฉัยต่าง ๆ อันเป็นคดีที่ศาลได้เข้าไปตัดสินข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง หรืออำนาจของรัฐและประชาชน
- **ธรรมเนียมปฏิบัติ (Conventions)** เป็นชุดปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมกำกับพฤติกรรมใช้อำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ อย่างไรก็ตามธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย ดังนั้นจึงไม่สามารถฟ้องร้องคดีต่อศาลได้ แต่จะมีสภาพบังคับทางการเมือง ทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญอังกฤษ

งานเขียนของผู้เชี่ยวชาญ หมายถึงหลักการ คำสอน คำอธิบายว่าด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง ในทางปฏิบัติย่อมถือว่างานเขียนเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญด้วยเช่นกัน

การปรับตัวของ รัฐธรรมนูญอังกฤษ

1

ต้องมีเนื้อหาที่ชัดเจน ครอบคลุมใน
ด้านโครงสร้างทางการเมืองที่
จำเป็น รับรองสิทธิเสรีภาพของ
ประชาชน และสะท้อนความ
ต้องการของสังคม

2

รัฐธรรมนูญต้องได้รับการยอมรับ
จากประชาชน ที่เรียกว่า “สัญญา
ประชาคม” ต้องสะท้อนเจตจำนง
ของประชาชน

3

รัฐธรรมนูญนั้นต้องสามารถ
ปรับเปลี่ยนได้ตามยุคสมัย ตาม
สถานการณ์ ดังนั้นรัฐธรรมนูญ
จะต้องไม่แก้ไขยากจนเกินไป

บทสรุป

ประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้น มีประสิทธิภาพตามหลัก
กฎหมายรัฐธรรมนูญสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นตัวมหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา
กฎหมายว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กฎหมายว่าด้วยสิทธิทางการเมือง กฎหมาย
ที่มีสถานะเป็นรัฐธรรมนูญเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการเรียกร้องของ
ประชาชนแทบทั้งสิ้น ดังนั้น เนื้อหาของรัฐธรรมนูญ ประชาชนจึงได้เข้าไป
มีบทบาท เป็นผลให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามเป็นเวลานาน
รัฐธรรมนูญประเทศไทยจึงถือว่าเป็นสัญญาประชาคมที่มีความชอบธรรม
อย่างมาก นอกจากนี้ ในความเป็นพลวัตและความยืดหยุ่นของรัฐธรรมนูญ
อังกฤษ จะพบว่ารัฐธรรมนูญมีความยืดหยุ่นสูง สามารถแก้ไขได้ง่าย เนื่องจาก
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญนั้น รัฐสภาสามารถแก้ไขได้เช่นเดียวกับ
กฎหมายทั่วไป นอกจากนี้หากว่าคำพิพากษาใดที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ
ล้ำสมัย ก็สามารถร้องให้ศาลวินิจฉัยใหม่ได้ทุกเมื่อ

ติดตาม
การสัมมนา

KPI-brief

KPI yearbook

☎ 02-141-9558

🌐 www.kpi.ac.th

CONTACT US